

ธรรมะใกล้มือ

วิถีแห่งชีวิต

พุทธทาสภิกขุ

ตุ๊กตาอธิบายภาพที่ได้ที่ ปกใน ด้านหลัง

ที่มาของภาพ : จากโรงมหรสพทางวิญญูณาม สวนโมกขพลาราม ไชยา สุราษฎร์ธานี
ภาพประทานจากดาไลลามะ องค์ที่ ๑๔ แต่พุทธทาสภิกขุ
คัดลอกโดยจิตรกรไทย ๒๕๕๓ ออกกรรม หล่อวัฒนา, สนามชัย พวงระย้า, มนตรี มุ่งคุณ
ปัจจุบันแสดง ณ หน้าห้องปฏิบัติธรรม ชั้น ๒ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

วิถีแห่งชีวิต

พุทธทาสภิกขุ

ธรรมะใกล้มือ

งานธรรมบรรยายของพุทธทาสภิกขุ ที่ไม่เคยจัดพิมพ์มาก่อน

วิกิแห่งชีวิต

พุทธทาสภิกขุ

การบรรยาย บรรยายแก่นักศึกษาปริญญาโทจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
และอาคันตุกะ

วันที่แสดง ๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๒

รหัส ๔๑๒๕๓๒๑๐๒๐๐๐๐

ผู้ถอด เสาวณีย์ มลมาลา

ผู้ตรวจทาน วรรณวิภา สัตตธรรมกุล และฝ่ายจดหมายเหตุ

ISBN 978-616-7574-55-4

พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม ๒๕๖๐ จำนวนพิมพ์ : ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

สมทบการผลิต ๑๐ บาท

ประสงค์รับหนังสือเพื่อใช้ในงานพิธีหรือเผยแพร่ในวาระต่างๆ ติดต่อที่

มูลนิธิจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

สวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ถนนนินคมรถไฟสาย ๒

แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ : ๐-๒๙๓๖-๒๘๐๐ ต่อ ๕๑๐๑

โทรสาร : ๐-๒๙๓๖-๒๖๘๘

อีเมล : bookclub@bia.or.th

Facebook : [bookclub.bia](https://www.facebook.com/bookclub.bia)

BIA

ธรรมทาน กับ มรดกหนึ่งร้อย

ที่ใครจะรู้ว่าท่านก่อนจะใคร่ จะแจกเล่มหนังสือ ออกดู จะเห็นว่า ร้อยรอบรอบ เป็น กร:๓๓๓ ที่ใช้พิมพ์ กับความรู้ หรือคุณธรรมที่ดี ที่ร้อยเล่มหนังสือเล่มนั้น. มรดกหนึ่งร้อย ย่อมหมายถึง มรดกของความรู้ ด้วยภาคสามต่อมรดก มรดก พร้อมทั้ง มรดกของกร:๓๓๓ และ ~~เรื่อง~~ ^{งาน} แร่เงินในมรดกหนึ่งร้อยนั้น อยู่ทุกที่ ทั่วไธ.

ส่วน มรดก ธรรมทาน ย่อมไม่เป็นเช่นนั้น ความรู้ นั้นให้เปล่า ที่เดียว, ส่วน กร:๓๓๓ ^{หรือทรัพย์สิน} หรือทรัพย์สิน ที่ให้ ความรู้ นั้น มัก ต้อง ขอคืน เช่นเดียวกับการชนะ ที่ ให้ ให้แล้วแกวไปถวายพระที่วัด. ขอคืน เพราะชนะ ต้อง ไล่ไปถวาย อีกหลายครั้ง! จนกว่าจะถึงถึงที่วัด.

งานธรรมทาน มักถูกแทนที่เป็นการหนึ่งร้อยไป. ขอจบพิจารณาด้วยดี ทั้งสองอย่าง, จะได้เห็นใจกันดี! และร่วมช่วยกันได้.

สารบัญ

การศึกษาที่อันตราย	๘
การดำรงชีวิตอย่างครบถ้วนและถูกต้อง	๑๐
ความต้องการของมนุษย์ไม่เคยหยุด	๑๓
นิพพานคือความเย็นทางจิตใจ	๑๖
โลกกำลังเป็นทาสของความอยาก	๑๙
คงที่อยู่ในความถูกต้อง	๒๕
อุตสาหกรรมเป็นยักษ์บ้า กัดกินสัตว์ไม่มีที่สิ้นสุด	๓๐
หลงบวกลงลบทำให้เกิดปัญหา	๓๓
รู้จักทั้ง ๙ ตา แล้วก็รู้จักหมดทั้งพุทธศาสนา	๓๙
ชีวิตต้องพัฒนาให้ถึงความคงที่	๔๔
วิธีที่จะไม่หลงความเป็นบวกลบ	๔๘

ท่านนักศึกษา และท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย
 อาตมาขอแสดงความยินดีในการมาของท่านทั้งหลาย
สู่สถานที่นี้ในลักษณะอย่างนี้ คือแสวงหาความรู้เรื่องธรรมะ ไป
ประกอบกับหน้าที่การงานหรือการดำเนินชีวิตให้มีคุณค่ายิ่งๆ
ขึ้นไปหรือถึงที่สุด

ดังนั้น หัวข้อที่จะบรรยายในวันนี้ขอตั้งชื่อว่าเรื่อง **วิถี
แห่งชีวิต** ฟังดูมันออกจะเป็นภาษานักประพันธ์ไปหน่อย ไม่
ค่อยใช่ภาษาธรรมะในวัด แต่ไม่เป็นไรเดี๋ยวนี้เราจะพูดเอาแต่
เนื้อความ

คำว่าวิถี วิถี ที่นี้ไม่ใช่ *way* ไม่ใช่ *Way of life* แต่เป็น
stream, Stream of life ที่มันจะไหลไปบ้าง บอๆ อยากร

จะทำความเข้าใจง่ายๆ ด้วยนิยายที่เล่าขานกันในหมู่พวก นักศึกษาเชื่อว่า คนหนึ่ง มันไม่ใช่นักขี่ม้า คนธรรมดา มันขี่ม้า มันกระโดดขึ้นขี่ม้า มันไม่ใช่คนเคยขี่ม้าที่มีความรู้อะไร มันก็ บังคับม้าไม่ได้ ม้าก็พาวิ่งไปๆ วิ่งไปๆ อย่างบังคับไม่ได้ ไอ้คนนี้ก็ ได้แต่เกาะหลังไว้อย่าให้พลัดตกลงมาเท่านั้นเอง มีเพื่อนฝูง อยู่ข้างล่างร้องถามว่า นั่นจะไปไหนๆ นายคนนั้นก็ตอบ โอ้ แล้วแต่ม้าไวยๆ

คุณลองคิดดูมันจะเป็นยังไง เดียวนี้พวกเรากำลังขี่ม้า ชีวิตบ้าบอด้วยกิเลสอย่างนั้นหรือเปล่า คุณรู้ว่าชีวิตของคุณ จะไปไหน หรือว่ามันอยู่ในสภาพเดียวกับไอ้คนคนนั้นที่มัน ขี่ม้าแล้วมันบังคับม้าไม่ได้ ว่าชีวิตนี้จะไปไหนก็แล้วแต่ม้าไวยๆ ชีวิตของคนส่วนมากบังคับไม่ได้ บางทีก็โง่มากถึงกับไม่รู้ว่าจะ ไปไหนแล้วแต่ม้า แล้วแต่สิ่งแวดล้อม แล้วแต่กิเลส แล้วแต่ เรื่องของม้าไม่ใช่เรื่องของคน

ดังนั้น ขอให้ท่านทั้งหลายมีความสนใจ *วิถีแห่งชีวิต* ว่าจะต้องทำกับมันอย่างไร ตัวท่านเป็นผู้ขี่ชีวิต เป็นม้าแล้วจะ ควบคุมบังคับมันอย่างไร คือจุดประสงค์ที่เราจะพูดกัน ข้อนี้ มันก็ต้องเป็นผู้รู้เรื่องม้า เรื่องชีวิต เรื่องวัตถุประสงค์ ที่มันจะไป

ทางไหนแล้วมันก็ไปอย่างถูกต้อง มิฉะนั้นมันก็ตกม้าตายกลางทาง บังคับไม่อยู่ บังคับไม่เป็น บังคับไม่ได้ อีกพวกหนึ่งคนโง่คนฉลาดมันก็ไม่กล้าขึ้นหลังม้า ไม่กล้าขี่ม้า ไม่กล้าขึ้นหลังม้า ไม่เหมือนกับคนบ้าบิ่นคนนี้ มันขึ้นหลังม้าแล้วมันก็ควบม้าพาไปอย่างแล้วแต่ม้า

ในโลกนี้ไอ้คนทั้งหลายมีชีวิตกันอยู่ในรูปนี้ ขี่ม้าก็มี ไม่ขี่ม้าก็มี ขี่ไม่เป็นแล้วแต่ม้าจะพาไปนี่ก็มี ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด ยิ่งความรู้สมัยนี้แล้วบ๊อบที่สุดแล้ว ตั้งแต่อนุบาลถึงชั้นมหาวิทยาลัยมันเรียนแต่เรื่องฉลาดๆ ฉลาดๆ ฉลาดแต่ไม่รู้จะฉลาดกันอย่างไร ขอให้คำนวณในเรื่องนี้ก่อน ฉลาดจนกับอุปมาว่าเหมือนกับเราได้ไปเที่ยวดวงดาวทั้งหลายได้หมดเหมือนกับไปเที่ยวเล่นหลังบ้าน เที่ยวเก็บดอกไม้ในสวนหลังบ้าน

นี่มันฉลาดๆ ฉลาดๆ กันอย่างนี้ ฉลาดๆ ยังไม่มีอะไรควบคุมความฉลาด แม้เรียนถึงมหาวิทยาลัยจบทั้งโลกทุกมหาวิทยาลัย มันก็ไม่รู้เรื่องควบคุมความฉลาด เอากับมันสิ มันก็แล้วแต่ความฉลาดๆ แล้วฉลาดก็พาไปหาความเห็นแก่ตัวหมดโลกนี้ยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้นๆ เพราะคนมีแต่ฉลาดไม่มีธรรมะควบคุมฉลาด นั่นคือไอ้บ้าที่มันขี่ม้าแล้วก็แล้วแต่ม้าจะพาไป

การศึกษาที่อันตราย

ขอให้สนใจว่าเดี๋ยวนี้การศึกษานะเป็นอันตรายนะ เขาสอนแต่ให้ฉลาดๆ มันก็หาวิธีฉลาดที่จะเห็นแก่ตัว เอาเปรียบตัว หรือว่าเอาเปรียบให้แก่ตัว เอาเปรียบผู้อื่น ฝ่ายหนึ่งก็ฉลาดสำหรับจะควบคุมฝ่ายหนึ่ง มันต้องการจะครองโลก มันบ้า นี่มันต้องการจะครองโลกโดยที่ไม่ต้องรู้ว่าเกิดมาทำไม ดังนั้นขออย่าได้ดีใจว่าเรียนชั้นสูงมหาวิทยาลัยยาวเป็นหาง มันจะเป็นเหมือนคนบ้าคนนั้นที่ขี้มาแล้วไม่รู้จะไปไหนแล้วแต่มาจะพาไป นี่มันแล้วแต่ความฉลาดของคุณจะพาไป แล้วความฉลาดนั้นไม่มีอะไรควบคุม

เมื่อธรรมะเข้าไปมีส่วนอยู่ในการศึกษา เรียกว่า การศึกษามีธรรมะ เพราะว่าการศึกษามันจัดโดยพระ สมัยโบราณ การศึกษาจัดโดยพระโดยวัดนะ ไม่มีโรงเรียนไม่มีอะไรที่ไหน มันก็เป็นการศึกษาที่มีการควบคุม คือธรรมะหรือศาสนานั้นเอง เดี่ยวนี้ลัทธิบ้าบอ *Secularization* อะไรก็ไม่รู้ *Secularism* นี่มันแยกศาสนาออกจากการศึกษา คุณก็คงจะทราบหรือได้ยินว่า บางรัฐในที่บางแห่งออกกฎหมายห้ามเอาเข้ามาปนกับการ

ศึกษาใครเอากการศาสนาบาปนกับการศึกษาก็ผิดกฎหมาย เอา
กันถึงอย่างนั้น นั้นนะมันจะเป็นคนขี้มั่วที่แล้วแต่มาจะพาไป

ขอให้มองเห็นสภาพความเป็นจริงที่กำลังมีอยู่ในโลก
เวลานี้ด้วยกัน แล้วก็มาสนใจในการที่จะมีอะไรๆ มาควบคุม
ความฉลาด เมื่อในโรงเรียนและในมหาวิทยาลัยมันไม่ใช่อะไร
เลยสำหรับจะควบคุมความฉลาด มีแต่จะเพิ่มความฉลาดเข้าไป
อีกจนไม่รู้จะไปกันถึงไหน นี่เราจะแสวงหาสิ่งที่ควบคุมความ
ฉลาด จึงขอแสดงความยินดีอย่างยิ่งกับท่านทั้งหลายที่มาที่นี้
ในลักษณะอย่างนี้ คือจะหาสิ่งที่สามารถควบคุมความรู้ ควบคุม
ความเฉลียวฉลาดของท่านทั้งหลายเอง ขอนุโมทนา

เพื่อนที่ประเสริฐสูงสุดของเรา
ก็คือ ธรรมะ ๔ เกลอ
สติ ปัญญา สัมปชัญญะ สมาธิ

การดำรงชีวิตอย่างครบถ้วนและถูกต้อง

เอาล่ะ ทีนี้ก็จะพูดถึงเรื่องชีวิตหรือม้า ชีวิต ชีวิตนี้มันกำกวม อย่างทางวัตถุทางวิทยาศาสตร์มันก็ชีวิตทางวัตถุ ได้ยินว่าชีวิตนิยามไว้ว่า ความที่ยังสดอยู่ของ *protoplasm* ในทุกๆ เซลล์ เก่งมากนะ ที่เป็นจุดสูงที่สุด ละเอียดที่สุด สูงสุด รู้ว่าชีวิตคือความสดอยู่ของ *protoplasm* ในทุกๆ เซลล์ แต่มันได้ประโยชน์อะไรละ มันได้ประโยชน์อะไรรู้จักชีวิตในแง่นี้

ทีนี้ในทางธรรมทางศาสนานั่นนะ ให้ความหมายคำว่าชีวิตเป็นการดำรงชีวิต การดำรงชีวิต ภาษาบาลีมันก็ว่าอาชีวะ แต่ภาษาไทยมันใช้ในความหมายอย่างอื่นกลายเป็นอาชีพ ไปเสีย จริงๆ คำว่า อาชีวะ มันแปลว่า *การดำรงชีวิตอย่างครบถ้วนและถูกต้อง* ดังนั้น ชีวิตในทางภาษาธรรมนี้ ภาษาจิตใจก็หมายถึงการดำรงชีวิต ดำรงชีวิต จัดแจงเกี่ยวกับชีวิต อย่าให้มันแล้วแต่ว่าม้าพาไปเหมือนตัวอย่างนั้น จะต้องรู้เป็นพื้นฐานว่าชีวิตนี้ ธรรมชาติให้มาในฐานะเป็นสิ่งที่พัฒนาได้

ขอให้เข้าใจใจความสำคัญข้อแรกที่สุดก่อนว่า **ธรรมชาติให้มาในฐานะเป็นสิ่งที่พัฒนาได้จนถึงที่สุด และต้องพัฒนาๆ**

ไม่เช่นนั้นจะเป็นเหมือนกับไอ้คนบ้าบิ่นคนนั้นขี่ม้าแล้วแต่ม้าพาไป มันไม่พัฒนาให้ถูกต้อง คือมันไม่รู้เรื่องนี้ เราจะมีธรรมะคือเรื่องการพัฒนาชีวิตกันให้เพียงพอ ถ้าไม่ได้รับการพัฒนามันก็ไม่ได้อะไร ก็ได้แต่ม้าวิ่งไปไม่รู้ไปทิศไหนทางไหน ถ้ามีการพัฒนามันก็วิ่งไปสู่จุดที่ควรจะไปถึง เราใช้คำที่ค่อนข้างจะเหมือนกำปั้นทุบดินสักหน่อยว่า สิ่งที่ดีที่สุดที่ชีวิตมนุษย์จะพึงได้พึงถึง

เฮ้ย ทีนี้ท่านจะคิดว่าจะไปที่ไหน มันก็แล้วแต่ลัทธิความคิดอุดมคติที่ถือกันอยู่ พุทธบริษัทก็ตอบง่ายๆ ว่าไปนิพพาน แต่บางทีก็ไม่ว่านิพพานคืออะไร ไม่รู้ว่านิพพานคืออะไร กลายเป็นเรื่องเพ้อฝัน แล้วคงจะมีอะไรได้อย่างใจที่สุด ได้อย่างใจที่เราต้องการที่สุด ดีที่สุด อย่างนี้เรียกว่านิพพาน

ครั้งหนึ่ง อาตมาถามผู้หญิงค่อนข้างมีอายุคนหนึ่งว่า ไปนิพพานไหม ต้องการไปนิพพานไหม แกบอกว่าการอย่างยิงไปนิพพาน ยกมือเลย แล้วอาตมาก็บอกเขาว่า ทีนิพพานไม่มีรางวัลนะ ถอนทันที ถอนคำพูดสั้นห้วนทันที ขอไม่ไป ขอไม่ไปเพราะแกเป็นนักรางวัล เมาร้าง คลั่งร้าง ดังนั้น เขาก็เข้าใจนิพพานว่าที่นั่นทำได้อะไรทุกอย่าง ภูต้องการอะไรก็เป็นได้หมด หารู้ไม่ว่าทีนิพพานเป็นที่หยุด ที่จบ ที่สิ้นสุดแห่งความต้องการ

นี่การศึกษาในโลกมันจะไปมีจุดที่ดีที่สุดอยู่ที่ตรงไหน
มันคงไม่รู้เรื่องนิพพาน เพราะไม่ได้ไปสอนกันในโรงเรียนใน
มหาวิทยาลัย ก็เอาอย่างที่ถื้อๆ กันอยู่ว่าสันติภาพๆ จุดหมาย
ปลายทางของทั้งหมดคือสันติภาพ แล้วก็ดูสิมันมีสันติภาพหรือ
ไม่ สันติภาพของมนุษย์นะเป็นอย่างไร มีขึ้นมาหรือยัง หรือว่า
ยังไม่มี

นิพพานเป็นที่หยุด ที่จบ
ที่สิ้นสุดแห่งความต้องการ

ความต้องการของมนุษย์ไม่เคยหยุด

ก็อย่างที่เข้ามาแล้ว การศึกษานี้ฉลาดๆ ฉลาดๆ มันก็ไป
สูทิสเลสค้นหาของไอ้ความต้องการหมด แล้วจะเอาสันติภาพ
มาแต่ไหน สันติภาพในปัจจุบันนี้ขอใช้คำพูดตรงๆ ว่าสู้สันติภาพ
ของหมาก็ไม่ได้ เพราะหมามันหยุดความต้องการที่เกินจำเป็น
แต่มนุษย์ยังต้องการเกินจำเป็นๆ เกินจำเป็นๆ เกินจำเป็นๆ ยิ่งๆ
ขึ้นไปทุกทีทุกยุคทุกสมัย ความรู้สึกคิดนึกของสัตว์เดรัจฉานมัน
หยุดนะ มันหยุดนะ มันไม่มีความเห็นแก่ตัวแล้ว มันหยุดแล้วนะ
มันคงที่และหยุดแล้ว สัตว์เดรัจฉานยุคหมื่นปีแสนปีมันเห็นแก่
ตัวเท่าไร มีปัญหาเท่าไร เดียวนี้มันก็มีเท่านั้นแหละ มันมีเพียง
เท่านั้นแหละ

แต่มนุษย์นี่ มีความต้องการๆ ต้องการๆ ยิ่งขึ้นทุกยุค
ทุกสมัย จนมาอยู่ในรูปปัจจุบันนี้ มันไกลระดับเดิมไม่รู้ก็ร้อย
เท่า ก็พันเท่า ก็หมื่นเท่า มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นเท่านั้น แล้ว
ก็ขวบขวายต่อสู้ดิ้นรนกันมากเท่านั้น แล้วใช้อุตสาหกรรมเป็น
เครื่องมือสนองกิเลสโน่น ก่อนนี้มันมือเปล่านะ มันสนองกิเลส
ได้เท่าไร เดียวนี้มันก็ใช้อุตสาหกรรมเป็นเครื่องสนองกิเลส ทำ

อะไรสนองกิเลสด้วยเครื่องจักรอันสูงสุด เครื่องมืออันสูงสุด คอมพิวเตอร์พิวตาร์ยักษ์ตาบอดนี่เอามาใช้ใหญ่ นี่มันไกลมาก ถึงอย่างนี้ แล้วสันติภาพอยู่ที่ไหน มีสิ่งเหล่านี้ยังมีสันติภาพหรือ ว่ายิ่งหายไปหมด

เดี๋ยวนี้ มีแต่ความเห็นแก่ตัว ฝ่ายที่นิยมลัทธินายทุน ก็เห็นแก่ตัวจัด ฝ่ายเป็นชนกรรมมาชีพก็เห็นแก่ตัวจัด นายจ้าง เห็นแก่ตัวจัด ลูกจ้างก็เห็นแก่ตัวจัด อะไรรๆ ก็จะเป็นลูกจ้าง เป็นนายจ้างกันเสียหมดแล้ว ไม่ได้ทำหน้าที่เพื่อ เพื่อหน้าที่ที่ ถูกต้อง อาชีพครูกลายเป็นอาชีพลูกจ้างรับสอน รับจ้างสอน หนังสือหากินไปวันๆ หนึ่ง ไม่มีความเป็นปुरुณียบุคคลเสียแล้ว นี่เพราะความรู้สึกอย่างนี้มันครอบงำเอา อาชีพหมอก็เป็นพ่อค้า ยิ่งขึ้น อาชีพตุลาการ อาชีพอะไรต่างๆ ก็กำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์ เพราะความเห็นแก่ตัวมันมากขึ้นๆ มากขึ้นๆ

ขอให้รู้เถิดว่าเรายังเจริญมากในทางของความเห็นแก่ตัว ซึ่งจะพาไปไม่รู้ไปที่ไหน เหมือนกับม้าตัวนั้นพานายคนนั้นไป เราจะต้องรู้ รับรู้ในข้อนี้ในเรื่องนี้ เราจะไม่ทำอย่างนั้น เราจะ บังคับม้าได้ บังคับชีวิตให้ถูกต้อง ก็คือมันไม่เห็นแก่ตัว มันจะ พัฒนาไปในทางที่ถูกต้องๆ ถูกต้องๆ จนไปสู่จุดหมายปลายทาง

คือสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะพึงได้ พวกที่เขาถือลัทธิศาสนาที่มี
พระเป็นเจ้าน่ะ เขาก็ใช้คำพูดว่าสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะพึงได้
ก็คือการได้เข้าไปอยู่ในโลกพระเจ้า หรือบางทีก็ใช้คำว่าเป็น
อันเดียวกันเลย *united* กันเลยกับองค์พระเป็นเจ้านั้นน่ะ สิ่ง
ที่ดีที่สุดจุดหมายปลายทางของมนุษย์

สันติภาพในปัจจุบันนี้ขอใช้คำพูดตรงๆ ว่า
สู้สันติภาพของหมาก็ไม่ได้
เพราะหมามันหยุดความต้องการที่เกินจำเป็น
แต่มนุษย์ยังต้องการเกินจำเป็นๆ
เกินจำเป็นๆ เกินจำเป็นๆ ยิ่งๆ ขึ้นไปทุกที

นิพพานคือความเย็นทางจิตใจ

แต่เราชาวพุทธไม่พูดอย่างนั้น ไม่ต้องการอย่างนั้น ต้องการนิพพาน นิพพานในความหมายที่ถูกต่องั้น ก็แปลว่า เย็น แปลว่าเย็น แต่ว่าครูบาอาจารย์ในโรงเรียนสอนบ้าง บอๆ อะไรก็ไม่รู้ ไม่รู้มันมีต้นเหตุมาจากไหนละ นิพพานแปลว่าตาย แล้วก็ตายของพระอรหันต์ ตายของช้างม้าวัวควายว่าล้ม ตายของคนว่าตาย ตายของพระภิกษุสงฆ์ว่ามรณภาพ ตายของเจ้าแผ่นดินว่าสวรรคต ตายของพระอรหันต์เรียกว่านิพพาน

นี่เป็นคำพูดที่ผิด เกินผิด และบ้าบอที่สุดที่มากพูดเป็นว่า พระอรหันต์ตายได้ พระอรหันต์ต้องไม่ตาย พระอรหันต์ต้องถึงอมตธรรมคือความไม่ตาย ถ้ามันจะตายก็ตายแต่เปลือกของท่าน คือร่างกายของท่านนะตายได้ แต่คุณธรรมคือความเป็นพระอรหันต์นั้นไม่มีตายหรอก ไม่มีตาย นี่มันผิดอย่างนี้

คือมันนิพพาน คือมันเย็นๆ เย็นๆ นิพพานธาตุ ธาตุแห่งความเย็นมีอยู่ ๒ อย่าง ท่านทั้งหลายคงไม่เคยได้ยินได้ฟังหรอก ไม่ใช่ดูฤกษ์นะ นิพพานธาตุ ๒ อย่าง คือว่าสิ้นกิเลสแล้วแต่ยังรู้สึกสุขทุกข์บวกลบอะไรอยู่ แต่สิ้นกิเลสแล้วนะ นี่เย็นระดับ

แรก ระดับ ๒ ก็ว่าเย็น สิ้นกิเลสแล้ว แล้วก็หมดความรู้สึกที่จะเป็นบวก เป็นลบ เป็นสุข เป็นทุกข์ด้วย นี่เรียกว่านิพพานชั้นที่ ๒ พระอรหันต์เย็นๆ นิพพานคือเย็นอย่างนี้ นิพพานก็คือเย็น อย่างนี้ไม่ได้หมายถึงการตายของร่างกาย แต่การเย็น ความเย็นของจิตใจ นิพพานคำนี้แปลว่าเย็น

ถ้าเป็นภาษาชาวบ้านที่เขาพูดกันอยู่ไม่ใช่ในวงการศาสนา เขาก็หมายถึงเย็นทุกความหมาย เย็นๆ เย็นๆ ของร้อนอยู่ ยังกินไม่ได้ก็ต้องรอให้นิพพานเสียก่อน ถ่านไฟดับก็เรียกว่า ถ่านไฟนิพพาน เอน้ำร้อนอะไรให้เย็นก็เรียกว่าทำให้มันนิพพาน นิพพานแปลว่าเย็น ถึงที่สุดก็เรียกว่านิพพาน

ถ้ายังไม่ถึงที่สุด หรือเป็นขณะๆ เป็นนิพพานน้อยๆ นิพพานตัวอย่าง นี่ก็เรียกว่า นิพพุติ ให้จำไว้ด้วย เพราะว่าคำนี้ มันกรอกหูท่านทั้งหลายอยู่ตลอดชาติ เพราะว่ามี การให้ศีลรับศีลที่ไหน พระเขาก็ให้ศีล แล้วเขาก็บอกอานิสงส์ศีลว่า สีเลนนะ นิพพุติง ยันติ แล้วท่านไม่สนใจใช่ไหม อานิสงส์ศีลเต็มๆ ก็ว่า สีเลนนะ สุกะติง ยันติ สีเลนนะ โภคะสัมปะทา สีเลนนะ นิพพุติง ยันติ ตัสมา สีลัง วิโสธะเย ไฉน นิพพุติง ยันติ ถึงนิพพุตะ คือว่า ถึงความเย็นๆ ชีวิตเย็น

ชีวิตที่มีความเยือกเย็นเรียกว่า นิพพุดิ เป็นความหมายของนิพพานแต่ยังไม่ถึงขั้นที่สุด นิพพานแปลว่าเย็น ไม่ได้แปลว่าตาย ไม่ใช่เขาแข่งให้คุณตายเร็วๆ ไม่ใช่เลย เขาบอกให้คุณถึงนิพพุดิ คือความเย็น นี้เราจะต้องไปถึงจุดสุดท้ายคือชีวิตที่เยือกเย็น ไม่ตาย ไม่ต้องตาย กิเลสตาย กิเลสความร้อนตาย ตายหมดเหลืออยู่แต่ความเย็น นั่นนิพพาน

ถ้าอยากจะใช้คำว่าตาย ตายสำหรับนิพพานก็รู้เถอะว่า กิเลสนะตาย ความทุกข์ตาย จิตใจเหลืออยู่เป็นความเย็น แล้วก็ไม่มีตัวตน ไม่มีตัวกูสำหรับจะเย็น เลยไม่อยู่ในขอบเขตของเวลา ของสถานที่อะไร เป็นความเย็นที่นิรันดร ร่างกายจะตายเผาไหม้ไปแล้วก็ช่างหัวมันเถอะ แต่นิพพานยังอยู่ ภาวะที่เป็นความเย็นเพราะไม่มีไฟคือกิเลส คือความร้อน นี้เรียกว่านิพพาน เป็นจุดหมายปลายทาง นี่คือสันติภาพอันแท้จริง สันติภาพสูงสุดในด้านจิต ในด้านวิญญูญาณ ไม่ใช่ด้านวัตถุ ถ้าด้านวัตถุก็ทำให้เย็นเอาน้ำแข็งมามากๆ ก็ได้นิพพานทางวัตถุ จุดหมายปลายทางของชีวิตมันจะต้องมีความเย็นทางจิตใจ ชี้นำวิ่งไปโดยเร็วให้ถึงจุดนั้น นั่นแหละ วิธีของชีวิต ที่ถูกต้อง ขอได้สนใจ สนใจในการที่จะถึงจุดหมายปลายทางของชีวิต

โลกกำลังเป็นทาสของความอยาก

มีคำพูดอีกคำหนึ่งที่น่าสนใจมาก มันก็มีอยู่ในพระบาลี พระไตรปิฎกก็มี คือคำว่า ชีวิตสังโฆหาระ หรือเรียกสั้นๆ ว่า ชีวิตโฆหาระ ชีวิตโฆหารๆ ที่ในภาษาไทยโฆหารๆ หมายถึงเพียง คำพูดที่เก่งกาจที่ฉลาดก็เรียกว่าโฆหาร แต่คำนี้มันแปลว่าการค้า การค้าก็คือสิ่งที่ทำให้เกิดกำไรมากขึ้นไปๆ นี่คือโฆหาระ **ชีวิตโฆหาระ หรือสังโฆหาระ ก็คือการทำให้ชีวิตมีประโยชน์ มีกำไรสูงๆ ขึ้นไป โฆหาระก็การค้าธรรมดา สังโฆหาระก็คือการค้าที่สมบูรณ์ถึงที่สุด คำว่า สัง สังมันแปลว่าพร้อม แปลว่าเต็มเปี่ยม แปลว่าครบถ้วน แปลว่าสูงสุด ชีวิตสังโฆหาระ การค้าด้วยชีวิต**

ก็เหมือนอย่างที่เราพูดข้างต้นแล้วว่า **ธรรมชาติให้ชีวิตมา** ในลักษณะที่พัฒนาได้ คือพัฒนาให้เจริญงอกงามยิ่งๆ ขึ้นไป นั่นแหละตัว **สังโฆหาระ** ที่เราชอบเรียกกันเดี๋ยวนี้ว่าพัฒนาๆ แต่ที่ว่าพัฒนาเนี่ยมันกำกวม ความหมายในภาษาบาลีแท้ๆ มันก็แปลว่ามากขึ้นๆ เรียกว่าพัฒนา จะมากในทางดีหรือมากในทางร้ายก็ไม่รู้ มากขึ้นก็แล้วกัน เหมือนคำว่า *progress, progress* ในภาษาละตินมันเป็นคำเดียวกับคำว่าบ้า คือมันมากไปในทาง

ไม่ถูก แต่ก็มันมาก มันมากก็เรียกว่าพัฒนาด้วยเหมือนกัน

นี่คำว่าพัฒนานี่ระวังให้ตื่นะ พัฒนาไปในทางที่ถูกหรือที่ไม่ถูก จะใช้คำว่าถูก เดียวนี้ก็ขอให้มันถูกเถอะ พัฒนาๆ ขอให้สังเกตดูยิ่งพัฒนายิ่งยุ่งใช้ไหม เมื่อโลกไม่พัฒนามันยุ่งน้อยกว่านี้ พอโลกมันพัฒนามากก็ยุ่งมากขึ้นๆ ความรู้เฉลี่ยฉลาดจากมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนา คือพัฒนาโลกให้มันยุ่งมากขึ้น ให้มันรกรมากขึ้นด้วยปัญหาทั้งหลาย

ที่นี้ปัญหาทั้งหลายในโลกมนุษย์มันมากๆ ท่วมทู้ท่วมหัวนะ จึงขอใช้คำหยาบคายเมื่อตะกี้ว่า สู้โลกของหมาก็ไม่ได้ หรือโลกของสัตว์เดรัจฉานก็ไม่ได้ มันไม่เพิ่มปัญหานี้ นี่มันไม่เพิ่มความทุกข์ มันไม่เพิ่มความเห็นแก่ตัว มันไม่เพิ่มกิเลสตัณหา พัฒนาต้องลดกิเลสตัณหา แล้วฝ่ายความดีความงาม ความถูกต้องเพิ่มขึ้นๆ เดียวนี้มันเพิ่มตัณหา มันเพิ่มกิเลสตัณหา มันสร้างเหยื่อของตัณหาด้วยอุตสาหกรรม โลกกำลังบ้าที่จะเป็นอุตสาหกรรม มหาประเทศทั้งหลายก็ใช้อุตสาหกรรมเป็นเครื่องมือที่จะครองโลกเสียคนเดียว นั่นนะพัฒนาอะไรอย่างนั้นนะ มันไม่สุจริตนี้ มันไม่เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ เราสร้างกันมาอยู่กันมากๆ ด้วยสันติภาพ

นี่มันเป็นข้อความที่ภาษาบาลีเขาเรียกว่าเป็นทาสของ
ตัณหา คือเป็นทาสของความอยาก มันก็ไม่มีทางที่จะหลุดพ้น
หรือ เพราะว่าได้มาเท่านี้ หามาได้เท่านี้ ตัณหาก็วิ่งออกหน้า
ต่อไปอีก เอ้า พัฒนาไล่ตามทันตัณหา ตัณหาก็วิ่งออกไปข้าง
หน้าเสียอีก ตัณหามันมีลักษณะวิ่งออกหน้าเรื่อยไป ไม่มีทัน
หรือ นี่ก็เป็นทาสของตัณหา ถ้าพูดให้เป็นธรรมะที่ชัดเจนหน่อยก็
พูดว่าเป็นทาสของอายตนะ อายตนะคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ๖ อย่างนี้รู้ไว้ให้ดีเถิด มันเป็นจุด
ตั้งต้นของเรื่องทั้งหมด ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นจุดตั้งต้นของ
เรื่องทุกเรื่อง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันต้องการอะไรก็หามาให้
หามาสนองความต้องการของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ถ้าอย่างนี้
ให้เรียกว่าเป็นทาสของอายตนะ ใครบ้างที่นั่งอยู่ที่นี้ไม่เป็นทาส
ของอายตนะ คุณแสวงหาความสุขสนุกสนานเวิ้งว้างทางตา
ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ นี่เรียกว่าเป็นทาสของ
อายตนะ ซึ่งมีอยู่ ๖ อย่าง เมื่อไหร่จะหลุดพ้นจากทาส จากความ
เป็นทาสอันนี้เสียที นั่นนะชีวิตที่ถูกต้อง ชีวิตที่มันรอด

เอ้า ๖ อย่างมากนัก ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มีตั้ง ๖
อย่างนี้มันมากนักไม่เอา เอาคำเดียวเป็นทาสของกิเลสนะ เป็น

ทาสของตัณหา เป็นทาสของกิเลส รับใช้กิเลส เป็นทาสของกิเลส เรียนรู้มาจบฉลาดที่สุด เอาความฉลาดที่สุดมาใช้เพื่อเป็นทาสของกิเลส ให้ละเอียดย ให้ล่อ ให้ลึกลับ ให้ไม่มีจุดจบ มีเท่านั้น ก็ต้องการมีเท่านั้น ต้องการมีเท่านั้น เดียวนี้รถยนต์ราคาแสนเขานั่งไม่ได้แล้ว เขาต้องการรถยนต์ราคาล้าน บ้านราคาแสนอยู่กันไม่ได้แล้ว ก็ต้องการบ้านราคาล้าน เมื่อไหร่จะทัน เมื่อไหร่จะทันกับกิเลสตัณหา มันก็เป็นทาสของกิเลสตัณหาเรื่อยไป ทั้งโลกมันกำลังเป็นอย่างนี้

อย่าหาว่าอาตมามุ่งร้าย เจตนาร้าย พุดร้าย หรือด่าทออะไร ไม่ๆ ไม่มีเลย มีแต่พุดความจริงว่ามันกำลังเป็นอย่างนี้ ชีวิตมันกำลังเป็นอย่างนี้เหมือนกับคนบ้าขี่ม้าไม่รู้ว่าไปไหน โลกจะไปไหน ก็ถามคูสิ เจตนาของประเทศมหาอำนาจทั้งหลายมันจะครองโลก แต่ปากมันพุดโกหก มันพุดว่าเพื่อสันติภาพ ชิงกันพุดว่าเพื่อสันติภาพๆ แต่เจตนาแท้จริงในหัวใจของมันจะครองโลก จะครองโลกเสียคนเดียว นี่มันบ้าถึงขนาดนี้มันจะครองโลกเสียคนเดียว มันอยู่ได้หรือคนเดียว มันไม่มีทิศทางที่ถูกต้อง มันก็แล้วแต่ม้าจะพาไป ความบ้าของมันมันก็จะครองโลก

นี่วิถีแห่งชีวิต มันกำลังเป็นอย่างนี้ กำลังเรียนมาก ศึกษาให้ดี ศึกษาให้ได้มาก จะได้ตำแหน่งที่มีเงินเดือนมากๆ ทำงานแต่น้อย ทำงานแต่น้อย มันคิดจะเอาเปรียบอย่างนี้ คิดว่าจะไม่ต้องออกเหงื่อเลย แล้วก็จะได้เงินเดือนมากๆ แล้วก็บ้ำให้กันอย่างเต็มที่ ในการตามใจกิเลส หรือตามใจอายตนะ บำรุงบำเรอตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของตัวเอง มีรูปที่สวย มีเสียงที่เพราะ มีอาหารที่อร่อย มีกลิ่นที่หอม มีสัมผัสที่นึ่มนวลไม่รู้จักสิ้นสุด เหล่านี้มันก็เรียกว่าเป็นทาสของอายตนะ มันก็เป็นการวิ่งเหมือนกับม้าวิ่ง

อ้าว ทีนี้ก็ความไม่ต้องเป็นอย่างนั้น ความไม่ต้องเป็นอย่างนั้น ความหยุด ความเย็นนี่เป็นสิ่งที่มิได้ไหม ในขณะที่นั่งอยู่บนหลังม้าที่วิ่งอยู่อย่างนั้น มันก็ไม่ มันไม่รู้สึกรู้สีกว่าจะเป็นไปได้ เพราะมันบังคับม้าไม่ได้ คนโง่มันขี่ม้ามันบังคับม้าไม่ได้ มันก็ไม่มีหวังที่ว่าจะไปที่ไหน จะไปถึงไหน แล้วก็เห็นพระนิพพานเป็นสิ่งเหลือวิสัยไปหมด จนเดี๋ยวนี้ก็พูดกันว่า ฉันไม่ต้องการนิพพาน คือพระโง่เง่าอะไรพ้นสมัยแล้วไม่ต้องการฉันต้องการแต่ความเอร็ดอร่อยทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

ภาษาธรรมะก็เรียกว่าบูชาเนื้อหนัง เนื้อหนัง เนื้อหนัง
คำนี้มันความหมายต่ำที่สุด เลวร้ายที่สุด สกปรกที่สุด หยาบคาย
ที่สุดแล้ว โดยเฉพาะหมายถึงกามารมณ์ ซึ่งเป็นเรื่องบ้าวบ
เดียวๆ กิจกรรมทางเพศบูชากันนัก ที่จริงมันเป็นเรื่องบ้าวบเดียว
หาเงินเดือนให้มากๆ ก็เพื่อจะสร้างตึก สร้างไอ้อุปกรณ์ต่างๆ
ส่งเสริมให้กามารมณ์เป็นไปสูงสุด มันก็ยังเป็นเรื่องบ้าวบเดียว
อยู่นั่นแหละ จะไปเอาอะไรกับมัน ต้องรู้ว่าไอ้สิ่งเหล่านี้มันเป็น
เรื่องทำให้โง่ ทำให้หลงไม่มีจุดจบ เหมือนกับม้าบ้าพาไป จะต้อง
ควบคุมให้ได้ ให้มันเย็นๆ ให้มันหยุด ให้มันคงที่อยู่ในความ
ถูกต้อง

เอ้า พัฒนาไล่ตามทันตณหา
ตณหาก็วิ่งออกไปข้างหน้าเสียอีก
ตณหามันมีลักษณะวิ่งออกหน้าเรื่อยไป ไม่มีทันหรือ
นี่ก็เป็นทาสของตณหา

คงที่อยู่ในความถูกต้อง

วลีนี้ขอได้จำให้ตึ่เกิด มันสำคัญที่สุด *คงที่อยู่ในความถูกต้อง* คงที่อยู่ในความถูกต้อง นี่คือความหมายของคำว่า *อตัมมยตา อตัมมยตา* คำพูดที่ท่านทั้งหลายไม่เคยได้ยิน ไม่เคยได้ยินคำคำนี้ เป็นชื่อของธรรมะสูงสุด ไม่มีอะไรจะสูงไปกว่านี้แล้ว ในภาษาบาลีเรียกว่า *อตัมมยตา* มีอยู่ในพระไตรปิฎก ไม่มีใครรู้ ไม่มีใครสนใจ ไม่นำออกมาใช้ เพราะไม่รู้จะใช้อย่างไร เพราะไม่รู้ความหมาย ไม่รู้จนถึงกับว่าบางทีคัดลอกผิด เขียนผิด เป็น *อกัมมยตา* ก็มี เป็น *อคัมมยตา* ก็มี เพราะตัวมันคล้ายกัน

อักษรขอมโค้งวงกลมเกือบมั่วกว่า ถ้ามีหัวโตหน่อยก็เป็นตัว ต ถ้ามีหัวเล็กหน่อยก็เป็นตัว ค ถ้าไม่มีหัวเลยมันเป็นตัว ก ที่จริงมันมีตัวมีหัวโตนะ เป็นตัว ต เรียก *อตัมมยตา* คนเขียนไม่รู้เอาอะไรมาเขียน ผลออกไป บางคำเลยกลายเป็นอคัมหัวเล็ก บางทีไม่มีหัวเป็นอกัม เลยใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ *อคัมมยตา* *อกัมมยตา* ไม่มีความหมายใช้ประโยชน์ไม่ได้ ต้องเป็น *อตัมมยตา* ตัวหนังสือแท้ๆ นะ ความหมายทางตัวหนังสือแท้ๆ นะ ก็คือความที่ปัจจัยปรุงแต่งไม่ได้ สิ่งต่างๆ ปรุงแต่งไม่ได้ คือไม่

เป็นไปตามอำนาจของสิ่งปรุ่่งแต่ง ไม่เป็นไปตามอำนาจของ
สิ่งปรุ่่งแต่ง

นี่ฟังกยาก พุดกับชาวบ้านอย่างท่านทั้งหลายมันฟังกยาก
ไม่มีสิ่งปรุ่่งแต่งมันฟังกยาก จึงขอใช้คำใหม่ให้ฟังกง่ายว่าความค้งที
เมื่อค้งทีก็ปรุ่่งแต่งไม่ได้ ไม่มีอะไรปรุ่่งแต่งได้ ค้งทีๆ ค้งทีอยู่ใน
อะไร ค้งทีอยู่ในความถูกต้อง ถูกต้องอะไร ถูกต้องสันติภาพ
สันติภาพนี่ถูกต้อง ค้งทีอยู่ในความสงบนั้นนะ ค้งทีอยู่ใน
พระนิพพาน ค้งทีอยู่ในความถูกต้อง ในความหยุด ในความสงบ
ในความเย็นคือนิพพาน ค้งทีอยู่ในความถูกต้อง

ความที่ค้งทีอยู่ในความถูกต้องเรียกว่า *อตั้มมยตา* ไม่มี
อะไรเข้ามาปรุ่่งแต่งให้เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ เพียงอุปมา
ให้จ้งง่ายๆ ว่าเหมือนกับเพชร เพชร วิทยาศาสตร์ก็เรียนรู้กัน
แล้วว่ามันมันแข็งมากแข็งที่สุด มันจะเป็นเพียง carbon ก็ช่าง
หัวมันเถอะ แต่วามันแข็ง แข็งที่สุด ตัดได้ทุกสิ่งแต่ไม่มีอะไรมา
ตัดเพชร ความเป็นเพชรนั้นแหละคือ *อตั้มมยตา* ความค้งทีอยู่
ในความถูกต้องเปลี่ยนแปลงไม่ได้

อ้าว คำว่าค้งทีๆ นี้จะเปรียบเทียบโดยวัตถุให้เห็นว่าค้งที
ยิ่งกว่าภูเขาหิมาลัย ภูเขาหิมาลัยยังหวั่นไหว ยังโยกโคลงเมื่อ

แผ่นดินมันไหว ภูเขาหิมาลัยยาว ๒,๐๐๐ กิโลเมตร ก็ห้วนไหว
ภูเขาแอลป์ในยุโรป ร็อกกีเทือกเขาในอเมริกาเหมือนกันกับภูเขา
หิมาลัย ไหวๆทั้งนั้นแหละ เมื่อแผ่นดินไวมันก็ไหว แต่*อตัมมยตา*
คงที่ จิตคงที่ไม่ห้วนไหว ให้ทั้งโลกทั้งจักรวาลห้วนไหว จิตที่มี
อตัมมยตา ไม่ห้วนไหว นี่คือ *อตัมมยตา* เรียกว่าคงที่ๆ

พูดให้ฝรั่งฟังในการอบรมฝรั่งนั้น ก็พูดอุปมาว่า หญิง
สาวสวยที่สุดคนหนึ่ง เขามี *อตัมมยตา* ในจิตใจ ต่อให้ชายชั่ว
รูปงามเฉลียวฉลาดโวหารดีมีมาตั้งฝูง ก็มาเกี่ยวกันไม่ได้ เกี่ยวตัว
ไปไม่ได้ สำหรับสาวสวยที่มี *อตัมมยตา* หรือตรงกันข้ามว่า
ชายหนุ่มคนหนึ่งมี *อตัมมยตา* ให้นางงามจักรวาล ให้นางฟ้า
มาสักฝูงหนึ่งก็ลากหัวเขาไปไม่ได้ นั่นนะคือ *อตัมมยตา* มัน
คงที่ มันคงที่อยู่ในสภาพที่ถูกต้องของมันเอง ถ้าเราคงที่อยู่ใน
ความถูกต้องอย่างนี้แล้ว กิเลสไหนจะมาถึงหัวไปได้เล่า เดียวนี้
ขวดเหล้าก็ดิงหัวไปได้ สนามม้าก็ดิงหัวไปได้ บ่อนการพนันก็ดิง
หัวไปได้ สถานเริงรมย์ทั้งหลายก็ดิงหัวไปได้ มันไม่มีความคงที่
เพราะมันไม่มี*อตัมมยตา*

ดังนั้น จะมัวแต่สร้างความปลอดภัยให้แก่ชีวิตอยู่
ในความเยือกเย็น ก็ต้องมี *อตัมมยตา* มีผลเป็นนิพพาน เมื่อ

คงที่แล้วก็สงบเย็นไม่เปลี่ยนแปลงอีกต่อไป อันนี้เป็นสิ่งที่ทำได้ เป็นสิ่งที่ไม่เหลือวิสัย ไม่เหลือวิสัย มีหัวใจเป็น *อตัมมยตา* คงที่ไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ อยากจะให้มันในคำพูดของคนทั้งหลาย มันไม่ต้องพูดของคนทั้งหลาย เป็นคำพูดคำหนึ่งเรียกว่าความคงที่ๆ เป็นเช่นนั้น คงที่เช่นนั้น

เรียกเป็นภาษาไทยก็ต้องเรียกว่าความคงที่แห่งจิตใจ แล้วก็อยากจะให้ไปมีในปทานุกรมของโลก ที่เป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาอะไรก็ตาม มันเป็นความคงที่ ยาวๆ ก็ว่า *Not to be produced by anything. Not to be produced by anything* นี้ *produced, produced* นี่มันหลายความหมาย นะ *made of* ก็ได้ *concoct* ก็ได้ *condition* ก็ได้ *Not to be produced by anything ; Not to be concocted by anything ; Not to be conditioned by anything ; Not can we made of by anything* ไม่มีอะไรมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

ยาวนักก็เป็นคำพูดคำเดียวว่า *non-concoct ability* เป็นศัพท์คำเดียวกับ *non-concoct ability, non-condition ability, containable* ไม่ได้ *non-conditionable* แล้วก็ *ity*

ความเป็นสิ่งที่อะไรรๆ ประจุแต่งไม่ได้ ภาษาบาลีก็เรียกว่าสังขาร
สังขารสำหรับการประจุแต่ง ไม่มีอะไรมาประจุแต่งได้นั้นแหละ
คือ *อตัมมยตา* มันก็คงที่ คงที่ในความถูกต้อง ความหยุด ความ
ไม่เป็นไปตามสิ่งประจุแต่ง

เดี๋ยวนี้ ขวดเหล้าก็ตั้งหัวไปได้
สนามม้าก็ตั้งหัวไปได้ บ่อนการพนันก็ตั้งหัวไปได้
สถานเริงรมย์ทั้งหลายก็ตั้งหัวไปได้
มันไม่มีความคงที่เพราะมันไม่มี *อตัมมยตา*

อุตสาหกรรมเป็นยักษ์บ้า กัดกินสัตว์ไม่มีที่สิ้นสุด

เดี๋ยวนี้เรามันกลับชอบนี้ มันกลับชอบนี้ ชอบให้ถูกปรุงแต่ง ชอบให้ถูกทำให้แปลกๆ ใหม่ๆ ให้เอร็ดอร่อย ให้สนุกสนานใหม่ๆ ไปเรื้อยนั้นนะ มันยินดีในการถูกปรุงแต่ง เราจึงมีการปรุงแต่งเปลี่ยนแปลงอันไม่มีที่สิ้นสุดก็เพิ่มปัญหา เดี่ยวนี้ก็มิโรงงานอุตสาหกรรมที่จะผลิตวัตถุ สำหรับมายั่วยวนกิเลสตัณหาไม่รู้จักจบจักสิ้น คุณมีรถยนต์อย่างนี้แล้วคุณก็ต้องซื้ออย่างอื่นที่ดีกว่า ดีกว่า มีตู้เย็นขนาดนี้แล้วไม่เท่าไรก็ต้องเปลี่ยนๆ เปลี่ยนเอาที่มันดีกว่า มีทีวี มีวิทยุอย่างนี้แล้วไม่เท่าไร ก็ต้องเปลี่ยนๆ เปลี่ยนเอาที่ดีกว่า เพราะว่ามันมีอุตสาหกรรมเป็นเครื่องมือผลิตเหยื่อของกิเลส ใช้คำว่ามันผลิตเหยื่อของกิเลสออกมาใหม่ เรื้อยไปนี่แหละ

อุตสาหกรรมนะมันยักษ์บ้า มันจะกินสัตว์ไม่มีที่สิ้นสุด ไปบูชากับมัน แล้วมันกระหายกันนั้นกว่าจะเป็นประเทศที่เจริญด้วยอุตสาหกรรม ระวังให้ดี อุตสาหกรรมชนิดไหน อุตสาหกรรม

ที่ทำให้ร้ายยิ่งขึ้น ให้อุ่นวายยิ่งขึ้น หรือว่าอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดความสงบ ขอให้ระวัง ระวังสังวรกันให้มากๆ อย่าหลงอุตสาหกรรมว่าเป็นยุคของอุตสาหกรรม ก็จะบ้าอุตสาหกรรมกันเลย ไม่มีทางที่จะสงบ ไม่มีทางที่จะสันติภาพ เพราะมันสร้างขึ้นมาจากแต่เหยื่อสำหรับกิเลส ประณิตยิ่งขึ้นไปๆ ยิ่งขึ้นๆ บางทีโรคเอดส์มันก็จะมาแต่ความคิด ความผิดข้อนี้มันไม่มีหยุดที่พอในความสงบ มันจะบ้ามากขึ้นไปไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งที่ไม่เคยมีมาแต่ก่อนมันก็มีขึ้นมา โรคภัยไข้เจ็บชนิดที่ไม่เคยมีแต่กาลก่อนมันก็มีขึ้นมาจนไม่รู้จะรักษากันอย่างไร ปัญหาต่างๆ ที่ไม่เคยมีแต่ก่อนมันก็มีขึ้นมา มีขึ้นมา จนไม่รู้จะรักษาจะแก้กันอย่างไร นี่คือการไม่คงที่

ถ้ามีความคงที่ก็หมดปัญหาเรื่องธรรมชาติฝ่ายต่ำ ธรรมชาติฝ่ายต่ำดังไปไม่ได้ ดังไปไม่ได้ ธรรมชาติฝ่ายสูงดังไปก็ดังไปสู่ความหยุดหรือความคงที่ แต่เราจะไม่เป็น ไม่เป็นทั้งสองฝ่ายดีกว่า เราไม่ต้องการทั้งบวกและทั้งลบ ไม่ต้องการลบ ไม่ต้องการบวก เราต้องการความคงที่ เรื่องนี้สำคัญมาก ลึกกลับ

มาก ความอยู่เหนืออำนาจของความเป็นบวกและความเป็นลบ วิทยาศาสตร์ก็บอกแล้วว่า ถ้าขั้วบวกกับขั้วลบมาสัมผัสกันแล้วมันก็บ๊ว มันเกิด *energy* มหาศาล กำลังงานมหาศาล นั่นแหละคือบ๊ว ถ้าขั้วบวกขั้วลบอยู่กันต่างหากก็ไม่เกิดความยุ่ง นี่เป็นกฎของธรรมชาติ

ว่างที่สุดคือนิพพาน
นิพพานคือว่างที่สุด

หลงบวกหลงลบทำให้เกิดปัญหา

เราไม่ต้องการอยู่ใต้อบวก ไม่ต้องการอยู่ใต้อลบ เราไม่ต้องการอยู่ใต้อนาจของ *positiveness negativeness* นี้ เป็นความมุ่งหมายของทุกๆ ศาสนา ท่านอาจจะไม่เคยนึกหรือไม่เคยศึกษาก็ได้ อาตมาพยายามค้นคว้าในข้อนี้เป็นอย่างยิ่ง คัมภีร์ไบเบิลตอนต้นๆ นะมันของพวกยิว ก่อนพระเยซูมากมาย เป็นพันๆ ปี ของพวกยิว ไบเบิลของพวกยิว ที่มาเป็นของพวก คริสต์เดี๋ยวนี้ตอนต้นเป็นคัมภีร์เก่า

ข้อความที่ว่าพระเจ้าสร้างมนุษย์ขึ้นมาใหม่ๆ เสร็จหยกๆ นี้ พระเจ้าสั่งผัวเมียคู่แรกนั้นว่า แยกอย่ากินผลไม้ของต้นไม้ที่ทำให้รู้ดีรู้ชั่ว *Not to eat the fruit of the tree of knowledge of good and evil.* อย่ากินผลไม้ของต้นไม้ที่ทำให้รู้ดีรู้ชั่ว ถ้าแกลกินเข้าไปแกลจะตาย พระเจ้าสั่งอย่างนี้ นี่ก็รู้ก็เห็นได้ว่าผู้สอนศาสนา ผู้แต่งคัมภีร์นี้เขารู้เรื่องความเลวร้ายของดีและชั่ว มันก็เป็นโทษของความเป็นบวกและเป็นลบ มันก็มีปัญหาไม่มีที่สิ้นสุด

ถ้าตกไปเป็นทาสของความเป็นบวกมันก็เกิดกิเลสบวกละภะ ราคะไปเลย ถ้ามันตกไปสู่อำนาจของความเป็นลบมันก็เกิดกิเลสประเภทลบ คือ โทสะ โภคะ มันจะทำลาย มันจะฆ่าให้ตาย ถ้ายังไม่เป็นบวกเป็นลบก็ตกในกิเลสประเภทสงสัยๆ สงสัยอยู่นั้น เมื่อมีความรู้แยกออกจากกันเป็น ๒ ฝ่าย เป็นบวกเป็นลบเมื่อนั้นเกิดเป็นปัญหา เมื่อไม่ยังไม่รู้มันไม่มีปัญหา

เปรียบเทียบง่ายๆ ว่าเมื่อเด็กๆ ยังเป็นเด็กทารกอยู่ในครรภ์หรือออกมาใหม่ๆ ไม่รู้ความหมายของบวกและลบ ของดีของชั่ว ของได้ของเสียไม่รู้ เด็กไม่มีปัญหาเลย พอเด็กโตขึ้นมาถึงขนาดรู้แยกเป็นบวกเป็นลบ เป็นได้เป็นเสีย เป็นแพ้เป็นชนะ เป็นคู่ๆ เริ่มมีปัญหาทันที มีความทุกข์ทันทีเต็มทีนั้นจะตาย คือตาย ถ้ามนุษย์ไม่แยกเป็นบวกเป็นลบ ไม่หลงบ้าบวกบ้าลบแล้วมันก็ไม่มีอะไรเป็นปัญหา คือมันไม่ตาย

ศาสนายิวข้อนี้อาจจะเก่าก่อนใครๆ ก็ได้ตั้ง ๗ - ๘ พันปีแล้ว นี่ศาสนาเต๋าป้องกันกับพุทธกาล เรียกว่าป้องสมัยกับพุทธศาสนา ก็มีสรุปใจความสำคัญว่าอย่าไปเป็นทาสของยินและยาง ภาษากลางเขาเรียกยินและยาง ภาษาแต่จิ๋วเขาเรียกอิมเอี้ยง

อิมเอียงคือบวกและลบนั้นแหละ คือ *positive* และ *negative* อย่าไปเป็นทาสของ Yin และ Yang อย่าไปหลง Yin และ Yang จึงจะเป็นอิสระ เป็นอิสระอยู่อย่างไม่มีความทุกข์ นี่ก็แปลว่า ศาสนานี้มันก็สอนอย่าไปเป็นทาสของ *positive* กับ *negative* ศาสนาอื่นดูก็ไม่ใช่เล่นนะ สอนไม่ให้ไปเป็นทาสของบุญและบาปให้เหนือบุญเหนือบาป แต่ก็ไปเป็นอาตมันสูงสุดเหนือบุญเหนือบาปแล้ว ก็มุ่งหมายจะให้อยู่เหนือบุญเหนือบาปเหนือ *positive* และ *negative* เหมือนกัน

ศาสนาพุทธเราก็เหนือดีเหนือชั่วเหนือกุศลเหนืออกุศลเหนือบุญเหนือบาปเหมือนกัน ข้ามพ้น ข้ามให้พ้นกุศลและอกุศล ก็เป็นนิพพานเหนือบุญเหนือบาปเหนือคู่เหล่านี้ นี่มันฉลาดกันมาตั้งหลายพันปี ถึงขนาดว่าไม่เป็นทาสของ *positive* และ *negative* แล้วเดี๋ยวนี้ทำไมมันโง่งง โง่งง โง่งง

เดี๋ยวนี้บูชา *positive* ใช้คำว่า *positive* เป็นเครื่องถูกต้อง ยกย่องความหมายอะไรๆ ให้เป็น *positive* บ้าสุดเหวี่ยงแล้ว คือบ้าดี บ้าดีแล้วก็มีปัญหาไม่มีที่สิ้นสุดในความหลงบูชา *positive* เอาละ *negative* มันน่าเกลียด ไม่เอาละ

ไปๆ มาๆ หลงบูชารักไอ้ *positive* ก็ไม่มีสงบ ไม่มีสันติภาพ
ไอ้บูชา *positive* นำมาเป็นความคิดที่จะครองโลก กูจะครอง
โลกเสียคนเดียว ความเป็น *positive* มีเท่าไรในโลกกูจะครอง
เสียให้หมด มันขนาดนั้น

เพื่อจะเข้าใจความข้อนี้อย่างง่ายๆ ง่ายๆ สำหรับพูดกับ
เด็กๆ ก็ได้ คุณจงพิจารณาคำ ๒ คำนี้ว่า ฉันไม่ดีใจและเสียใจ
ฉันไม่ดีใจให้เป็น *positive* ฉันไม่เสียใจให้เป็น *negative* อย่า
ไปเชื่อใครหรือว่าไปอ่านหนังสืออะไร ดูที่ในใจของตัวเอง ในใจ
ของตัวเอง เวลาไหนสบายที่สุด เยือกเย็นที่สุด หมดปัญหาที่สุด
มันเป็นเวลาที่เราไม่มีความรู้สึกว่ดีใจหรือเสียใจ จิตใจไม่เป็น
positive ไม่เป็น *negative* ว่าดีใจ ดีใจก็เป็นบ้าได้ สมมติว่า
คุณถูกลอตเตอรี่ได้เงินร้อยล้านอย่างนี้ บ้าไม่ทันรู้ตัวจิตใจกิน
ไม่ลงนอนไม่หลับมันก็บ้า แต่ถ้าว่าเป็นเสียใจๆ เสียใจๆ คุณก็
กินข้าวไม่ลงก็นอนไม่หลับเหมือนกัน

มันปรุงแต่งสุดเหวี่ยงของสิ่งทั้งสองนี้ อย่า อย่าดีใจ
อย่าเสียใจ ตอนนั้นเรียกว่าว่าง ว่าง ว่างนั้นแหละนิพพาน ว่าง
ที่สุดคือนิพพาน นิพพานคือว่างที่สุด ไม่มีความหมายแห่ง

positive หรือ *negative* เหลืออยู่เลย นั่นแหละว่างๆ ว่างๆ
ไม่ต้องเชื่อใครหรอก แต่ขอให้สังเกตสักหน่อย ให้สังเกตละเอียด
สักหน่อย มีจิตใจเป็นอิสระเสียก่อน แล้วคุณจึงจะรู้สึก ว่า เอ้อ
เมื่อไม่ตั้งใจหรือไม่เสียใจ ไม่บวกไม่ลบนี้สบายที่สุด สบายละเอียด
ประณีตสุขุม

ใช้คำว่าอยู่เหนืออิทธิพลของความเป็นบวกและความ
เป็นลบ ขอใช้คำว่าอยู่เหนือนะ *above* นะ *above* ว่าอยู่เหนือ
beyond ก็ได้ มันอยู่เหนือ ใช้คำว่า *between* หรือ *balance*
นี้ไม่ได้ ใช้ไม่ได้ ใช้ *between* มันอยู่ตรงกลาง เต็มไปเป็นบวก
เป็นลบไม่ทันรู้ *balance* ก็ได้เดี๋ยวก็มันไม่ *balance* กัน ให้
มัน *above, beyond* อยู่เหนือๆ เหนือๆ เหนือความเป็นบวก
และความเป็นลบ นั่นคือชีวิตที่หลุดพ้น ชีวิตที่อิสระ ชีวิตที่ถึง
จุดหมายปลายทาง

เมื่ออยู่เหนือบวกเหนือลบนั่นแหละคือ *อตั้มมยตา*
อตั้มมยตา ความคงที่แข็งโป๊กเป็นเพชรอยู่ที่นี่ เรียกว่า *อตั้มมยตา*
อยู่เหนือบวกเหนือลบ แต่นี่ใครต้องการบ้าง ในมหาวิทยาลัย
ของคุณสอนเรื่องนี้หรือเปล่า ทำวามหาวิทยาลัยทั้งโลกมันไม่มี

เคยสอนเรื่องนี้ มันสอนแต่เรื่อง *positive, positive, positive* ไม่มีจุดจบ ไม่มีที่สิ้นสุด มันจะแก้ความทุกข์ได้อย่างไร เพราะมันไปเป็นทาสของ *positive* มากเกินไป มากเกินไป ไม่อยู่เหนือสิ่งใด ไปอยู่ภายใต้ของสิ่งที่น่ารักน่าพอใจ คือเหยื่อของกิเลส ไม่มีความสงบ ไม่มีสันติภาพ ไม่มีสันติภาพทั้งส่วนบุคคล ไม่มีสันติภาพทั้งส่วนสังคม มันไม่มีเพราะมันมีแต่ความเป็นทาส ทาสขี่ช้างนะไม่ใช่ธา-ตุ ถ้ามีแต่ธา-ตุก็ตีมันไม่เป็นบวกเป็นลบ แต่ว่าเป็นทาส ทาสขี่ช้างแล้วก็มีแต่ความทุกข์ทรมาน จัดชีวิตนี้ให้หลุดพ้น ให้หลุดพ้นออกไป ออกจากความเป็นทาสมันจึงจะคงที่

ดูที่ในใจของตัวเอง ในใจของตัวเอง
เวลาไหนสบายที่สุด เยือกเย็นที่สุด หมดปัญหาที่สุด
มันเป็นเวลาที่เราไม่มีความรู้สึกว่าดีใจหรือเสียใจ
จิตใจไม่เป็น *positive* ไม่เป็น *negative*

รู้จักทั้ง ๙ ตา แล้วก็รู้จักหมดทั้งพุทธศาสนา

เอ้า ทีนี้จะคุยกันละเอียดสักหน่อยก็ได้แต่เดี๋ยวจะง่วง
ไม่ทันรู้กัน หัวเข้าอย่างนี้ ว่าเราศึกษาธรรมะ ฝึกปฏิบัติธรรมะ
เพื่อเห็นไปตามลำดับ เห็นอนิจจตาความไม่เที่ยง ข้อแรก
โธ่ สิ่งทั้งหลายเปลี่ยนเรื่อย มีแต่ *อตัมมยตา* นิพพานเท่านั้นที่
ไม่เปลี่ยน นั่นเรื่องเดียว แต่มีหมื่นเรื่อง แสนเรื่อง ล้านเรื่อง ทุกๆ
เรื่องมันเปลี่ยนเรื่อย มันเป็นสังขาร มันเปลี่ยนเรื่อย

สังขารคำนี้ไม่ใช่หมายถึงร่างกายนี้ สังขารแปลว่าการ
ปรุงแต่ง สิ่งที่ทำหน้าที่ปรุงแต่ง สิ่งที่ถูกปรุงแต่ง ๓ ความหมาย
ถูกปรุงแต่งคือความหมายของสังขาร ร่างกายนี้มันถูกปรุงแต่ง
มันเรียกว่าสังขาร แล้วสิ่งที่ทำหน้าที่ปรุงแต่งก็เรียกว่าสังขาร
การปรุงแต่งก็เรียกว่าสังขาร มันเป็นสังขารมันก็เปลี่ยนเรื่อย
เปลี่ยนเรื่อย คืออนิจจตา อนิจจัง อนิจจังคือไม่เที่ยง อนิจจตา
คือความไม่เที่ยง

อ่านพบว่าในสมัยพ้องพุทธกาลพวกกรีกมันก็รู้เรื่อง
นี้ สองพันกว่าปีมาแล้ว สามพันปีแล้ว *Heraclitus* เป็น

นักปรัชญาในกรีกก็สอนว่า ทุกอย่างเปลี่ยน ทุกอย่างไหลเรื่อย
Panta rhei ; *Panta* ทั้งปวง *rhei* ไหล *Panta rhei* –*ทุกสิ่ง*
ไหล มันก็เห็นความไม่เที่ยง มันจึงพูดอย่างนั้น ประชาชน
ไม่เชื่อหาว่าบ้าเสียอีก

ในพระบาลีพระพุทธเจ้าเคยกล่าวถึงอารกาๆ ศาสดา
ชื่ออารกา คำนี้มันแปลผิดแล้ว มันไม่ใช่ศาสดาอารกา อารกา
มันแปลว่าไกล ในที่ไกล ศาสดาในเมืองไกล ได้สอนลัทธิ
ไม่เที่ยง ไม่เที่ยงเหมือนกับที่เราสอน พระพุทธเจ้าท่านยัง
ว่าอย่างนี้ แปลว่าการรู้เรื่องอนิจจังนั้น ไม่ใช่รู้แต่พระองค์
หรอก เขาก็รู้กันทั่วๆ ไปแต่ก็ยังไม่ถึงที่สุด เห็นว่าทุกอย่าง
ไหล เพราะมันขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย มันปรุงแต่งได้ มันไม่คงที่
มันไม่มีอดัมมยตาเลย ทุกอย่างไหล

ที่นี้ธรรมชาติบังคับให้เราต้องอยู่กับทุกอย่าง สิ่งแวดล้อม
ทุกอย่างซึ่งมันไม่เที่ยง เราก็ลำบากยุ่งยากและเป็นทุกข์ อนิจจตา
ก็ต้องอยู่กับสิ่งที่ไม่เที่ยง เมื่อมันไม่เที่ยงและมันเป็นทุกข์อย่างนี้
มันก็เป็นอนัตตา *อนิจจตา* –*ความไม่เที่ยง* *ทุกข์ตา* –*ความเป็น*
ทุกข์ *อนัตตตา* –*ความเป็นของไม่ใช่ตน* ถ้าคุณทำวิปัสสนาถึง

ที่สุด คุณจะมองเห็นตา ๓ ตานี้ก่อน

แล้วก็จะเห็นต่อไปว่าโอ้ **ธัมมัญญิตตา** **ธัมมัญญิตตา** นี้คือความตั้งอยู่ตามธรรมดา ความตั้งอยู่ธรรมดามันเป็นอย่างนี้เอง เรียกว่า **ธัมมัญญิตตา** -*ความตั้งอยู่ตามธรรมดา* ครั้นเห็นชัดว่ามันตั้งอยู่ธรรมดาอย่างนี้แล้ว ก็เลยเห็นเลยไปถึงว่าโอ้ กฎุธรรมชาติมันบังคับอยู่อย่างนี้ เรียกว่า **ธัมมนิยามตา** **ธัมมนิยามตา** -*มีกฎุธรรมชาติบังคับอยู่อย่างนี้* ความที่ถูกธรรมชาติบังคับให้เป็นอย่างนี้เรียกว่า **ธัมมนิยามตา** มีอาการเกิดขึ้น มีอาการดับลงตามเหตุตามปัจจัย สิ่งเหล่านั้นทั้งหมดที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เป็นไปตามธรรมชาติของมัน

มันเป็นสิ่งที่มีเหตุปัจจัยอาศัยกันแล้วเกิดขึ้น อาศัยกันแล้วดับลง อาศัยกันอย่างนี้ก็เกิดขึ้น อาศัยกันอย่างนี้แล้วก็ดับลง อย่างนี้เรียกว่า **อิทัปปัจจยตา** คำนี้สำคัญมาก พระพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าเห็นสิ่งนี้คือเห็นพระพุทธเจ้า เรียกว่า **อิทัปปัจจยตา** ความจะอาศัยกันเกิดขึ้นแล้วดับลง เพราะสิ่งนี้ สิ่งนี้ สิ่งนี้เป็นปัจจัย เพราะมีสิ่งนี้ สิ่งนี้เป็นปัจจัย มันจึงเกิดอาการอย่างนี้ อย่างนี้ อย่างนี้เรียกว่า **อิทัปปัจจยตา** เห็น **อิทัปปัจจยตา**

ถึงที่สุด มันก็เห็น อู๋ มันว่างๆ มันไร้สาระๆ เรียกว่าเห็น **สูญญตา** -ความว่าง ความว่างจากสาระ ความว่างจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน เรียกว่า สูญญตา สูญญตา พอเห็น สูญญตา ว่างไร้สาระจากตัวตนอย่างนี้ชัดแล้วก็เห็น โอ้ มันเป็นเช่นนี้เอง มันเป็นเช่นนี้เองเรียกว่า ตถาตา ตถาตา ตถตา ก็ได้ ตถาตา ก็ได้คำเดียวกัน เช่นนี้เอง เช่นนี้เอง พอเห็น **ตถาตา** -เช่นนี้เอง ถึงขนาดสิ้นสุดแล้วมันหยุด มันคงที่ มันไม่ไปทางไหนแล้วมันคงที่ อะไรมาปรุงแต่งไม่ได้แล้วนี่เรียกว่า **อตัมมยตา** **อตัมมยตา** -ความคงที่ ความคงที่

ว่างนอนหรือยังละ ๙ ตา เพิ่งตื่นนอนมาใหม่ๆ ถ้าคุณไม่เข้าใจคุณก็ว่างนอน ข้อที่ ๑ **อนิจจตา** -**ความไม่เที่ยง ทุกขตา** -**ความเป็นทุกข์ อนัตตตา** -**ความมิใช่ตน** นี้ชุดหนึ่ง ๓ ตา

หลังจากนี้ก็เห็น **ธัมมัญญิตตา** -มันเป็นอย่างนั้นเอง **ธัมมนิยามตา** -**เพราะมีกฎธรรมชาติบังคับอยู่** **อิทัปปัจจยตา** -**ต้องเป็นไปตามปัจจัยอย่างนี้** นี้ก็ชุดหนึ่ง ๓ ตา

ที่นี้ชุดสุดท้ายที่จะเป็นผลก็ โอ้ **สูญญตา** -ว่าง ว่าง ว่าง ไร้สาระ ว่างตัวตน แล้วก็ตถาตา -เช่นนี้เองๆ เช่นนี้เองๆ

ตถาตา มันเป็นเช่นนั้นเอง แล้วก็มาถึงคองที่ คองที่ คือ อตัมมยตา
สามชุด ชุดละ ๓ ตา ได้เป็น ๙ ตา ถ้าคุณรู้จักทั้ง ๙ ตา แล้วก็
รู้จักหมดทั้งพุทธศาสนา รู้จักหมดในทางรู้ลึกลับอันสูงสุดของ
วิปัสสนาในพระพุทธศาสนา ไปทำสมาธิวิปัสสนาอานาปานสติ
จะรู้ ๙ ตานี้

อนิจจตา กุขตา อนัตตา
ธัมมฏฐิตตา ธัมมนิยามตา อิทปปัจจยตา
สุญญตา ตถาตา อตัมมยตา
ถ้ารู้จักทั้ง ๙ ตา ก็รู้จักหมดทั้งพุทธศาสนา

ชีวิตต้องพัฒนาให้ถึงความคงที่

นี่ถ้าถึงความคงที่ ถึงความคงที่แล้วมันก็ไม่ไปไหน ไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ ขวดเหล้าดิงไปไม่ได้ สนามม้าดิงไปไม่ได้ สถานะเรียงมัยก็อย่างก็ดิงไปไม่ได้ แล้วก็ว่าวิเศษๆ คงที่ๆ เยือกเย็น คงที่เยือกเย็น เพราะคงที่จึงเยือกเย็น พอเยือกเย็นก็คงที่ คงที่อย่างนี้ ยอดสุดของสิ่งที่มนุษย์จะพึงได้ สิ่งที่ดีที่สุด ยอดสุดที่สุดของสิ่งที่มนุษย์จะพึงได้ จะได้รับความคงที่ มันสันติภาพยิ่งกว่าสันติภาพ ยิ่งกว่าสันติภาพ สันติภาพของสันติภาพ ของสันติภาพของสันติภาพ ไม่รู้จักจบ จุดไม่รู้จักจบ

นี่คือผลของการที่ขี้น้ำที่บังคับได้จนมาถึงจุดหมายปลายทาง คือ *อตัมมยตา* วิถีแห่งชีวิตของเราต้องมาถึงที่นี่ จึงจะเรียกว่าได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะพึงได้ แล้วก็ได้อสนองความต้องการของธรรมชาติถึงที่สุดแล้ว ที่ว่าธรรมชาติได้ให้ชีวิตมาในฐานะเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ แล้วเราก็ได้พัฒนามันจนถึงที่สุดแล้ว คือถึงความคงที่ คงที่ ถ้าไม่มีความคงที่ มันก็ต้องดิ้นรนๆ ดิ้นรนๆ ดิ้นรนๆ เหลือประมาณ

ด้วยอำนาจของสิ่งที่เป็นคู่ คำนี้ก็ต้องจำไว้ให้ดี เรียกเป็นไทยๆ ง่ายๆ ว่าสิ่งที่เป็นคู่ *Pair of opposite* –คู่ของสิ่งที่ตรงกันข้าม สิ่งที่เป็นคู่มันมีในความเป็นคู่ของสิ่งที่ตรงกันข้าม มันจึงเรียกว่า *dual, dual* ง่ายๆ *dualism* บ้าง *duality* บ้าง ความเป็นของคู่ ก็คือนี่อย่างที่พูดมาแล้ว อันแรกก็คือดีชั่ว ดีชั่วตรงกันข้าม หรือว่าให้แรกที่สุดเป็นธรรมชาติเป็นวิทยาศาสตร์ ก็ว่า *positiveness, negativeness* คู่ๆ แรก คู่จุดตั้งต้นอยู่ที่นั่น หลง *positive, negative* หลงดีหลงชั่ว หลงดีหลงชั่ว ก็หลงสุขหลงทุกข์ บ้าสุขบ้าทุกข์ บ้าดีบ้าชั่ว บ้าสุขบ้าทุกข์ แล้วก็บ้าบุญบาป บ้าได้บ้าเสีย บ้าแพ้บ้าชนะ ซึ่งล้วนแต่เป็นของคู่กันทั้งนั้น

ของคู่นี้มันไม่ไหวแล้ว ไม่รู้จักสืบทอดก็ร้อยคู่ แต่ว่าไอ้คู่นี้สำคัญๆ มันอยู่ที่ว่าเราหลงกันนักก็คือบ้าดีบ้าชั่ว ที่มันยังบ้าได้มันไม่ใช่ดี แต่มันก็คิดว่าดี มันก็บ้า บ้าดีๆ ใครไม่บ้าดี ใครไม่หลงดี เดี่ยวจะหาทำยาหยอดตายาก มันบ้าดีกันทั้งนั้น คุณก็อุตส่าห์เรียนถึงมหาวิทยาลัยไปเมืองนอก มันก็มีความหมายอยู่ที่บ้าดี ไอ้บ้าชั่วมันของคนโง่มันก็บ้าชั่ว ไอ้บ้าดีของคนฉลาดเรียนไม่รู้

จักจบ แล้วก็มาอยู่ในสภาพที่ว่าความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด
ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด เพราะยิ่งฉลาดยิ่งเป็นเห็นแก่ตัว
ยิ่งฉลาดยิ่งเห็นแก่ตัว

การศึกษาให้แต่ความฉลาดไม่ทำอะไรควบคุมความ
ฉลาด นั้นแหละคือเป็นเหตุให้บ้าดี บ้าดี ไม่มีที่สิ้นสุด ขอให้
ไปคิดเอาเองนะ ไฉ่คำวาคู่ๆ นี้จะมองเห็นได้เอง บ้ากำไรบ้าขาดทุน
มันก็บ้า บ้าสรรเสริญบ้านินทามันน่าหัว มันน่าสงสารที่สุด หลง
ในคำสรรเสริญหลงในคำนิทาหัวปั่นเป็นจิ้งหรีด บ้าเอาเปรียบ
บ้าเสียเปรียบ บ้าในความได้เปรียบในความเสียเปรียบ บ้าใน
ความแพ้ในความชนะ ทุกๆ คู่

ก็ขอสรุปท้ายสักหน่อย อย่าเพิ่งตกใจว่าไม่บ้าในความ
เป็นหญิงและเป็นชาย นี้คู่ คู่ๆ คู่ๆ นี้คู่คือหญิงและชาย ถ้าหลง
ในความเป็นคู่ๆ นี้แล้ว เรื่องไม่มีที่สิ้นสุดมหาศาล เลิกความเป็น
หญิงเป็นชายเสียได้นะมันหยุดมันจบ แม้ว่าจะมีเนื้อตัวเป็นหญิง
เป็นชาย ก็อย่าไปบ้าความหมายที่เป็นหญิงเป็นชายเลย มันจะ
ว่าง มันจะอยู่เหนือบวกเหนือลบ

ถ้าไปหลงความเป็นหญิงเป็นชายแล้ว ปัญหาเรื่องบวก

เรื่องลบนี้อันสิ้นสุด ไปหัวเราะบ้างร้องไห้บ้าง หัวเราะบ้างร้องไห้
บ้าง และส่วนมากมันหลังน้ำตาทั้งนั้นแหละ ลองไปทำความเข้าใจ
หญิงเป็นชาย นี่ทุกๆ คู่ ทุกๆ คู่ *Pair of opposite* มันก็ต้อง
มองเห็นว่า ไอ้นี้เป็นต้นเหตุเป็นปัญหาที่ทำให้มีความเป็นบวก
เป็นลบ เป็นบวกเป็นลบ เป็นบวกเป็นลบ แล้วก็เป็นทาสของ
ความเป็นบวกเป็นลบไม่มีที่สิ้นสุด

เพราะคงที่จึงเยือกเย็น พอเยือกเย็นก็คงที่
คงที่อย่างนี้ยอดสุดของสิ่งที่มนุษย์จะพึงได้
สิ่งที่ดีที่สุด ยอดสุดที่สุดของสิ่งที่มนุษย์จะพึงได้

วิธีที่จะไม่หลงความเป็นบวกเป็นลบ

เอ้า ทีนี้เวลาที่เหลืออยู่อีกหน่อย ก็จะพูดเรื่องวิธีที่จะไม่หลงความเป็นบวกเป็นลบ ที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของความเป็นบวกเป็นลบ มันก็คือธรรมะ แต่ถ้าว่าธรรมะ ธรรมะ มันก็กว้างเกินไปจนไม่รู้ว่าจะอะไร จะขอเอามาเพียงธรรมะ ๔ อย่าง เฉพาะหน้าปัจจุบันแก้ปัญหาได้ ธรรมะ ๔ อย่าง เรียกว่า ธรรมะ ๔ เกลอ ธรรมะ ๔ เกลอ แต่ไม่ใช่ ๔ เกลอ ต่างคนต่างอยู่นะ *teamwork* ต้องรวมกัน ๔ เกลอ นี่ต้องมาเป็น *teamwork*

ข้อที่ ๑ คือสติๆ สติๆ *mindfulness* เขาเรียก *attentiveness* ก็เรียกบางที มีสติรู้สึกระลึกได้เร็ว คือรู้สึกเร็ว ระลึกได้เร็ว เร็วยิ่งกว่าสายฟ้าแลบเสียอีกจึงจะดี สติคำนี้แปลว่า ความเร็ว สิ่งที่มีเร็วมาเร็ว มีสติเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น สติยังงี้ สติไปเอาปัญญามา ปัญญาที่เราศึกษาสะสมไว้มากมายทุกๆ แขนง ทุกปัญญา มาสติเร็ว มาไปเอา คำว่าปัญญาอย่างหนึ่ง มาทันเวลา ไม่ใช่เอามาทั้งหมด

ปัญญาน่ะมันมีมากมายครบทุกอย่าง เหมือนกับเรามี

อาวุธหลายๆ อย่าง พอเกิดศัตรูมาแล้ว ก็ไปเอาอาวุธเฉพาะ
อย่างที่จะกำจัดศัตรูนั้น นี่สติไปเอามา หรือว่าในตั๋ยามียา
ครบทุกอย่าง พอเกิดเรื่องก็เอามาอย่างเดียวกันนั้นแหละ ไม่ได้
กินหมดทั้งตู้ เอาธรรมะที่มันจะแก้ปัญหาก็ได้ คือปัญญาเฉพาะ
หน้าเฉพาะเหตุการณ์ มาปัญญานี้เอามา พอมาเผชิญหน้ากับ
เหตุการณ์อันเลวร้าย ปัญญาเปลี่ยนชื่อทันที เปลี่ยนชื่อเรียก
ว่า สัมปชัญญะ

สัมปชัญญะก็ไม่ใช่อะไรหรอก มันคือปัญญานั้นแหละ
แต่มันมาอยู่ในลักษณะที่เฉพาะหน้าเฉพาะเหตุการณ์ มีหน้าที่
กำลังทำหน้าที่ เหมือนยาทั้งตู้อยู่ในตู้ แต่ถ้ายาขวดไหนหยิบ
มากินนั้นนะ มันก็มีเฉพาะๆ มันก็ทำหน้าที่ คือปัญญาที่มาทำ
หน้าที่เฉพาะหน้ากับเหตุการณ์นั้นๆ เราเรียกว่า สัมปชัญญะ
ทีนี้ถ้าสัมปชัญญะมันอ่อนกำลัง มันอ่อนเพลีย อ่อนเพลีย ก็ต้อง
มีธรรมะที่ ๔ คือ สมาธิ

สมาธิ คือ กำลัง กำลัง ปัญญาจะทำหน้าที่ตัดปัญหาได้ก็
เพราะมีกำลัง สังเกตดูง่ายๆ ง่ายๆ เรื่องธรรมดาสามัญนะ แม้จะ
คม คมกริบเท่าไ้ไร แต่ถ้าไม่มีน้ำหนักมันไม่ตัดหรอก ให้มันคม

ยิ่งกว่ามีตโกน ถ้ามันไม่มีน้ำหนักที่จะกดลงไปมันก็ไม่ตัด ความคมก็เป็นมัน ปัญหานี้ก็เหมือนกันแหละ มันต้องมีน้ำหนักคือสมาธิ สมาธิมันเป็นน้ำหนักให้ปัญญามันตัดลงไป

สติระลึกได้ทันควัน ทันเหตุการณ์ ไปเอาปัญญามา ปัญญาเป็นสัมปชัญญะ คือ ปัญญาที่ทำหน้าที่เฉพาะหน้า แล้วก็กำลังของสมาธิ มีน้ำหนักที่จะตัดปัญหา

ยกตัวอย่าง ยกตัวอย่างว่า ไอ้ตา ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ยกตัวอย่างตา พอตาเห็นรูปหนึ่งทางตาเข้ามา ระว่างมันจะเกิดความหมายเป็นบวกหรือเป็นลบ อารมณ์ทางตาที่ได้รับมาสวยไม่สวย นี่มันจะเกิดความเป็นบวกเป็นลบ สติมาทันไม่ทันจะเป็นบวกเป็นลบ สติมาทัน คือเอาปัญญามาด้วย มาเป็นสัมปชัญญะคุมเชิงอยู่ มันก็ไม่เกิดความรู้สึกเป็นบวกหรือเป็นลบ สักว่าเป็นธาตุตามธรรมชาติ เป็นของตามธรรมชาติ ไม่บวกไม่ลบ

ถ้าสัมปชัญญะมีกำลังน้อยก็สมาธิที่แรงๆ แรงๆ ก็จะทำให้ความไม่เป็นบวกเป็นลบมากขึ้น เราก็ไม่หลงในเรื่องทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ก็เหมือนกันแหละ ใช้ไอ้ ๔

เกลอนี้ เอามาขจัดปัญหาป้องกันไม่ให้เป็นบวกเป็นลบ ก็ไม่เกิด
กิเลสบวกไม่เกิดกิเลสลบ มันก็สบายดีไม่เกิดเป็นบวกเป็นลบ แต่
รู้ณะว่าควรจะจัดการกับมันอย่างไร สวยมาไม่สวยมาอะไรก็ตาม
หอมมาเหม็นมา อร่อยมาไม่อร่อยมา จัดการกับมันอย่างไรก็จัด
ไปตามที่ควรจัด ถ้าไม่ต้องจัดอะไรก็ไม่อยากอะไร ไม่รู้ไม่ชี้ นี่คือ
ความไม่เป็นบวกความไม่เป็นลบ แต่เป็น *อตั้มมยตา*

ช่วยให้จำให้ดีกว่าเพื่อน เพื่อนที่ประเสริฐสูงสุดของเรา
ก็คือธรรมะ ๔ เกลอ สติ ปัญญา สัมปชัญญะ สมาธิ พวกเรา
สอนฝรั่งอยู่ที่นี้ทุกเดือนก็สอนเรื่องนี้ สอนให้รู้หลักวิชาโดย
ปฏิบัติสมุปปาท แล้วก็สอนปฏิบัติอานาปานสติ ให้เขามีสติ
ปัญญา สัมปชัญญะ และสมาธิ สอนเดือนละ ๑๐ วัน ฝรั่งมา
เดือนหนึ่งหลายสิบคน บางเดือนก็ร้อยละคน นี้แสดงว่าเขาจะ
สนใจมากกว่าเรา อย่าลืมธรรมะ ๔ เกลอ สติ ปัญญา สัมปชัญญะ
สมาธิ เขาทำงานเป็น *teamwork* ร่วมกันแล้วมันก็แก้ปัญหาได้
รักษาความคงที่หรือ*อตั้มมยตา*ไว้ได้ นี่มันก็มีอย่างนี้

ชีวิตเป็นสิ่งที่ธรรมชาติให้มา สำหรับพัฒนาแล้วก็พัฒนา
ได้ พัฒนานั้นคือการลงทุนด้วยชีวิต ทำการค้าขายให้เกิด

ถ้าใครที่ควรได้ ก็มีความสงบสุขหรือสันติภาพ คือมีความคงที่
ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ ในโลกนี้จะมีอารมณ์อะไรก็ร้อย
ก็พันก็หมื่นก็แสนอย่าง ก็ไม่มาปรุงแต่งให้เราไขว้เขวไปได้จาก
ความคงที่ นี่ความคงที่ มีอตั้มยตาที่ใช้ได้ในการต่อสู้กับอารมณ์
ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ โดยเอาสมาแยก
มีธรรมะ ๔ อย่าง ๔ อย่าง ๔ กลอนี้ รักษาไว้ได้ก็รักษาอตั้มยตา
ไว้ได้ วิธีชีวิตนี้จะถูกต้อง จะเป็นไปอย่างถูกต้อง ก็คงที่ตั้งแต่
จุดตั้งต้น แล้วคงที่ยิ่งขึ้นๆ คงที่ยิ่งขึ้นๆ จนถึงจุดสุดท้าย

ยังมีรายละเอียดอีกมากมายถ้าจะพูดเรื่องนั้น แต่เอา
ว่าคงที่ไปตามลำดับสูงขึ้นๆ จนสูงสุด เป็นอตั้มยตา สุดท้าย
ก็เป็น อตั้มโย คือเป็นพระอรหันต์ ผู้มีอตั้มยตานั่นเรียกว่า
อตั้มโย ก็โดยความคงที่แล้วก็เป็นผู้คงที่ ไม่มีอะไรมาทำให้
หวั่นไหวได้ ให้ระคายขนได้ ไม่มีอะไรมาทำให้ระคายขนได้ คงที่
สงบเย็นเป็นนิพพาน

ชีวิตถึงจุดหมายปลายทางคือความเยือกเย็นเป็น
นิพพาน ขอให้รักษาให้ได้ในความคงที่น้อยๆ ก็ได้นิพพาน
น้อยๆ ไปกลางเรียกว่า นิพพุติ นิพพุติได้ไปกลางในเหตุการณ์

ใดๆ ก็ตาม ขอให้ได้นิพพุตไปกลาง ทุกหน้าที่ทุกการงานในชีวิตนี้ให้มีนิพพุตเป็นประจำวัน แล้วมันก็มากขึ้นๆ จนถึงจุดสุดท้าย มันก็มีนิพพานสมบูรณ์ เราเรียกว่านิพพุต ถ้าไม่เรียกว่านิพพุต ก็เรียกว่านิพพานตัวอย่าง นิพพานน้อยๆ หรือนิพพานในชีวิตประจำวัน วิถีแห่งชีวิตถูกจัดถูกเตรียมดีแล้ว เป็นการไหลไปอย่างถูกต้องแล้ว มีลักษณะอย่างนี้

ขอให้ท่านทั้งหลายประสบความสำเร็จในการมาที่นี้ มาแสวงหาธรรมะไปประกอบหน้าที่การงานหรือวิถีดำเนินแห่งชีวิต

ขอให้ได้ประสบความสำเร็จ ความสำเร็จ ความสำเร็จ ในข้อนี้ คือมีชีวิตที่เยือกเย็น เยือกเย็นทุกทิพาราตรีกาลเทอญ.

ธรรมะ ๔ กลอ

สติ ปัญญา สัมปชัญญะ สมาธิ
เขาทำงานเป็น teamwork
ร่วมกันแล้วมันก็แก้ปัญหาได้
รักษาความคงที่หรืออึดมมยตาไว้ได้

...

ผู้มีอึดมมยตานั้นเรียกว่า อึดมมโย
ก็โดยความคงที่แล้วก็เป็นผู้คงที่
ไม่มีอะไรมาทำให้หวั่นไหวได้
ไม่มีอะไรมาทำให้ระคายขนได้
คงที่สงบเย็นเป็นนิพพาน

ใบสมัครสมาชิก

ข้อมูลสมาชิก

ชื่อ นามสกุล

สถานที่ติดต่อ

.....

.....

โทรศัพท์ อีเมล

มีความประสงค์ขอรับเป็นสมาชิกหนังสือธรรมะใกล้มือ

สมัครใหม่ ต่ออายุสมาชิก สมาชิกอุปถัมภ์¹ สมัครมอบเป็นของขวัญ²

๑ ปี (๑๒ เล่ม) ๑๘๐ บาท ปี (..... เล่ม) บาท

ต้องการรับหนังสือตั้งแต่ฉบับ เดือน ปี

สมทบการผลิต

ณ สโมสรธรรมทาน เป็นจำนวน บาท

โอนเงิน เป็นจำนวน บาท

เข้าบัญชี มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ประเภท ออมทรัพย์ เลขที่ ๑๑๑-๒-๙๖๒๙๕-๘

ธนาคาร ไทยพาณิชย์ สาขา สำนักรัชโยธิน

โดยได้ส่งหลักฐานการโอนเงินมาทาง

ไปรษณีย์ : จำหน่ายของถึง สโมสรธรรมทาน (สมัครสมาชิกธรรมะใกล้มือ)

มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ สวนโมกข์กรุงเทพ

สวนวชิรเบญจทัศ ถ.นิคมรถไฟสาย ๒ แขวงจตุจักร เขตจตุจักร

กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรสาร : ๐-๒๙๓๖-๒๖๘๘

อีเมล : bookclub@bia.or.th

กล้องข้อความ : www.facebook.com/bookclub.bia

อื่นๆ (ระบุ) :

¹ กรอกข้อมูลจัดส่งด้านหลัง

² กรอกข้อมูลจัดส่งด้านหลัง

¹ ข้อมูลจัดส่งสมาชิกอุปถัมภ์

ไม่ระบุงค์กรที่จะบริจาค ตามแต่มูลนิธิหรือจดหมายเหตุพุทธทาสจัดให้

ระบุงค์กรที่จะบริจาค ดังนี้

ชื่อองค์กร

เลขที่ หมู่ ตรอก/ซอย

ถนน ตำบล

อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

² ข้อมูลจัดส่งสมัครมอบเป็นของขวัญ แต่

ชื่อ-นามสกุล ผู้รับ

เลขที่ หมู่ ตรอก/ซอย

ถนน ตำบล

อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

บันทึก

.....
.....
.....

สอบถามเพิ่มเติมได้ที่ สโมสรธรรมทาน โทร. ๐-๒๙๓๖-๒๘๐๐ ต่อ ๕๑๐๑

สหพทาน์ ธรรมทาน์ ชินชาติ
การให้ธรรมะ ชนะการให้ทั้งปวง

สมถกัมมัฏฐานแบบทิเบต

สมถกัมมัฏฐานเป็นวิธีการฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดความสงบเป็นสมาธิ ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น อานาปานสติ อสุภกัมมัฏฐาน และกสิณ เป็นต้น ภาพแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการฝึกปฏิบัติตั้งแต่ขั้นแรกจนบรรลุสำเร็จถึงสมาธิขั้นสูงสุด

เริ่มด้วยการกล่าวถึง**สุดพละ**คือกำลังแห่งการฟัง หมายถึงการได้รับฟังคำอธิบายจากผู้รู้ถึงสมถกัมมัฏฐานแล้วจึงฝึกปฏิบัติ **พระโยคาวจร**คือผู้ฝึกปฏิบัติถือ **เชือกและปฏัก**หมายถึงสติและสัมปชัญญะคอยกำกับจิต ข้างคือจิต **สีด้าของช้าง**หมายถึงความว่างเหงาซิมเซาของจิต **สิงดำ**หมายถึงถึงกามคุณ ๕ ที่คอยชักพาจิตให้ฟุ้งซ่าน **เปลวเพลิงกองใหญ่**หมายถึงในระยะแรกของการฝึกปฏิบัตินั้นต้องใช้กำลังแห่งสติสัมปชัญญะอย่างยิ่งจึงจะมีความก้าวหน้า

ภาพพระโยคาวจรที่ใช้เชือกคือสติผูกข้างได้แล้ว **สิงและช้างเริ่มตัวสีขา**มากขึ้นมีกระต่ายหันหน้าไปหาพระโยคาวจร หมายถึงจิตที่มีความฟุ้งซ่านและว่างเหงาซิมเซาน้อยลง และเมื่อจิตสงบยิ่งขึ้นความรู้สึกนึกคิดจากกามคุณ ๕ ได้แก่รส สัมผัส เสียง กลิ่น และรูป จะค่อยๆ จางคลายและดับไปในที่สุด ภาพแสดงด้วยผลไม้ ๓ ผล จีวร ฉิ่งหนึ่งคู่ หอยสังข์ และกระจกเงา ตามลำดับ

ภาพ**สิงขา**หมายถึงจิตที่มีกุศล ซึ่งกุศลกรรมทั้งหลายที่จิตไปคิดถึงยังถือว่าอาจทำให้ฟุ้งซ่านได้ ในขั้นนี้ต้องขจัดให้หมดไปโดยใช้กำลังแห่งสติสัมปชัญญะห่วงจิตให้กลับมา แสดงด้วยภาพ**พระโยคาวจรใช้เชือกและปฏัก** **งูข้าง สิง และกระต่าย**ที่ขาครึ่งตัว เมื่อจิตมีความสงบเพิ่มขึ้นความฟุ้งซ่านดับลง ภาพกระต่ายหายไป กามคุณ ๕ ดับลงจนสิ้นภาพ**สิงขา**หายไป และพระโยคาวจรสามารถควบคุมข้างขาทั้งตัวให้หมอบอยู่ข้างๆ ได้ คือความว่างซิมเซาหายไปสิ้น เปรียบเหมือนจิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียวคืออารมณ์แห่งกัมมัฏฐานนั้นๆ ปรากฏรู้งูหลากสีทอดออกจากอกพระโยคาวจร

สุดท้าย**พระโยคาวจรลอยลิ่วไป**หมายถึงปีติแห่งกาย และ**นั่งบนหลังข้างใต้**หมายถึงบรรลุถึงสมาธิอันแท้จริงมีปีติแห่งจิต **เปลวเพลิงสีขา**หมายถึงสติสัมปชัญญะนั้นแนบแน่นสนิทกับดวงจิตแล้ว กำลังของสติสัมปชัญญะอันคล่องแคล่วว่องไวของพระโยคาวจรจะช่วยให้จิตเข้าถึงกำลังแห่งวิปัสสนา เพื่อให้ได้มาซึ่งความหมายอันสูงสุดแห่งสัจธรรมอันเป็นปรมาตถสัจจะของปรากฏการณ์ทั้งหลาย

ที่มาของเรื่อง : คำอธิบายภาพประทานจากดาไลลามะองค์ที่ ๑๔ แต่พุทธทาสภิกขุ

เพราะคงที่จึงเยือกเย็น พอเยือกเย็นก็คงที่
คงที่อย่างนี้ยอดสุดของสิ่งที่มนุษย์จะพึงได้
สิ่งที่ดีที่สุด ยอดสุดที่สุด ของสิ่งที่มนุษย์จะพึงได้

..พระธรรมโกศาจารย์..

ISBN 978-616-7574-55-4

ภาพปก : จิตรกรไทย ๒๕๕๓ อลงกรณ์ หล่อวัฒนา, สนามชัย พวงระย้า, มนตรี มงคลณ